

за веденням радіообміну між пілотом та авіадиспетчером курсанти записують у дві колонки ключові слова кожної фрази), можуть відзначати ті положення, в сприйнятті яких вони мали труднощі. Доцільними тут є такі види завдань: на розвиток рецептивних умінь на рівні виділення змістової інформації, які спрямовані на пошук правильних відповідей на питання, визначення правильних і неправильних суджень, зіставлення розрізнених речень із змістовими частинами тексту, встановлення причинно-наслідкових зв'язків

3. Контрольний – контроль розуміння основного змісту може відбуватися як у процесі групової роботи викладача і з курсантами, так в процесі взаємодії «курсант – курсант».

4. Процесуально-діяльнісний – розвиток мовленнєвих навичок і вмінь усного мовлення, що передбачає обговорення сюжету, відтворення фактичної інформації, доведення обґрунтованості застосування професійних фраз і дій учасників ситуації. Цей етап передбачає використання завдань, які спрямовані на розвиток навичок говоріння. При цьому завданні курсантам пропонують висловити припущення про подальший розвиток зв'язків тексту та їх розвиток.

5. Рефлексивно-оцінювальний – самоаналіз сприйнятої інформації та рівня сформованості умінь аудіювання та говоріння.

Висновки. В результаті поетапного формування мотивації вивчення авіаційної англійської мови за допомогою включення студентів у постійну діалогову взаємодію, використання різноманітних відоматеріалів, інформаційних технологій курсанти на достатньому рівні оволодівають умінями аудіювання та говоріння, підвищується їх рівень готовності до ведення радіообміну англійською

мовою з носіями різних акцентів, ступінь самостійності засвоєння інформації, створюється атмосфера інтелектуального задоволення від сприйняття інформації, самого процесу мовленнєвої діяльності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці інтерактивних завдань для підвищення компетентності володіння професійною англійською мовою.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Залевская А. А. Речевая ошибка как инструмент научного исследования / А. А. Залевская // Вопросы психологии. – 2009. – № 9. – С. 6–21.
2. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики: [учебн. для студ. вузов] / А. А. Леонтьев. – М.: Смысл; СПб.: Лань, 2003. – 287 с.
3. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1977. – 304 с.
4. Хомский Н. Введение в формальный анализ естественных языков / Ноам Хомский, Д. Миллер. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 64 с.
5. Emery H., Roberts A. Aviation English for ICAO compliance. – Macmillan Publishers Limited, 2008. – 128 p.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Zalevskaya A.A. Rechevaya oshibka kak instrument nauchnogo issledovaniia, Voprosy psihologii, –2009.– № 9. – S. 6–21.
2. Leontiev A.A. Osnovy psiholingvistiki: uchebnik dlia studentov vuzov. – Moskva, Smysl; Sankt-Peterburg, Lan, – 2003. –287 s.
3. Leontiev A.N. Deiatelnost. Soznanie. Lichnost. – Moskva: Politizdat. –1977. – 304 s.
4. Homsy N. Vvedenie v formalnyj analiz estestvennyh yazykov. –Moskva: Yeditorial URSS, 2003. – 64 s.
5. Emery H., Roberts A. Aviation English for ICAO compliance. – Macmillan Publishers Limited, 2008. – 128 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Омельяненко Наталія Віталівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Наукові інтереси: вдосконалення мовленнєвої компетенції фахівців авіаційної галузі.

УДК 378.1

ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕФІНІЦІЙ «МЕТОДИЧНА КУЛЬТУРА», «ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КУЛЬТУРИ» ЯК БАЗОВИХ У ДОСЛІДЖЕННІ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЕКОНОМІКИ

Олена ПАВЛЕНКО (Черкаси)

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві освіта стала однією з найбільших сфер людської діяльності. Освіта, особливо вища економічна освіта, розглядається як головний, провідний чинник соціального, політичного й економічного прогресу. У силу своєї багатофункціональності економічна освіта – складне соціальне й педагогічне явище. Сьогодні

без повноцінної економічної освіти неможливо забезпечити включення людини в такі соціальні групи, як сім'я, трудовий колектив та ін. Зміст сучасної економічної освіти необхідно спрямувати на підготовку майбутнього громадянина до життя й діяльності в нових соціально-економічних відносинах. Система економічної освіти повинна бути адекватна

вимогам щодо розвитку сучасного суспільства за умов ринкових відносин та відповідати, у кінцевому рахунку, глобальній меті освіти.

За таких умов зміни системи економічної освіти постала гостра необхідність модернізації та розвитку кадрової політики держави, й особливо актуальною є проблема підготовки майбутнього викладача економіки, оскільки від викладача економіки буде залежати розвиток і формування людини з розвинутим економічним мисленням, готовою до культуро-творчих перетворень у будь-якій галузі суспільного господарства.

Ускладнення вимог щодо підготовки майбутніх викладачів економіки зумовлює необхідність підвищення методичної підготовки, формування методичної культури, готовності викладача економіки до залучення студентів до творчого оволодіння обраною професією, способами та прийомами раціональної розумової діяльності та перетворенню отриманих знань в інструментарій практичних дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних наукових джерелах проблему методичної культури розглядають з різних позицій. Одні вчені (І. Артем'єва, А. Карачевцева) розглядають методичну культуру як базову інтегральну рису, інтегральне особистісне утворення професійної компетентності та особистості майбутніх учителів початкових класів. Інші вчені в дослідженнях приділяють увагу аспекту формування інноваційної методичної культури (Н. Нікуліна, Т. Таранова, Т. Бережна). Науково-методичну культуру викладача ВНЗ та науково-методичну культуру вчителя досліджували: Г. Басенко, М. Климович, Ю. Подповетна, М. Тетерятник та ін.

Певний інтерес представляють наукові праці з вивчення можливостей методичної підготовки як засобу формування професійно-методичної культури майбутніх викладачів економіки (М. Артюшина, Т. Гуцан, Г. Ковальчук, В. Козаков та Д. Дзвинчук, І. Козинець, О. Обривкіна, В. Щербіна та ін.).

Аналіз наукової літератури доводить, що проблема формування методичної культури є вельми актуальною та знаходиться в полі зору багатьох учених, які розглядають методичну культуру в різних аспектах. Але, судячи з аналізу наукових джерел, можемо стверджувати, що проблема формування методичної культури майбутнього викладача економіки ще не стала предметом спеціального дослідження. Недостатньо глибоко обґрунтовано теоретичні основи й шляхи реалізації методичної культури викладача економіки в педагогічній практиці; не визначені структурні компоненти, критерії, показники, рівні сформованості методичної культури викладача економіки, відсутня технологія формування методичної культури

майбутнього викладача економіки та ін., що негативно відбивається на рівні професіоналізму викладача економіки. Уважаємо, що в сучасних умовах трансформації та зміни підходів до підготовки майбутніх викладачів економіки вкрай необхідно приділити увагу більш ґрунтовному дослідженню вище перелічених проблем підготовки майбутніх викладачів економіки.

Мета статті – розкрити сутність дефініції «методична культура» та «формування методичної культури»; надати авторське визначення понять «методична культура», «формування методичної культури».

Виклад основного матеріалу. Відправною точкою теоретичного аналізу проблеми формування методичної культури майбутнього викладача економіки обрано побудову її понятійного апарату, який включає характеристику таких базових понять: «методична підготовка», «методична діяльність», «методична культура», «формування методичної культури». В умовах обмеженості обсягу статті надамо характеристику двох базових понять нашого дослідження: «методична культура», «формування методичної культури».

Організація методичної діяльності викладача економіки багато в чому залежить від рівня його методичної культури. Тому, одним з ключових понять нашого дослідження, якому необхідно надати характеристику, є поняття «методична культура».

Для успішної реалізації методичної діяльності викладача економіки в практиці ВНЗ, необхідно володіти методичною культурою, яка дозволяє формувати суб'єктивний спосіб реалізації методичного забезпечення динамічного спеціалізованого процесу у відповідності до специфіки підготовки майбутніх викладачів економіки в умовах університетської освіти.

Сутність методичної культури дослідники розглядають з різних позицій: як інтегративну якість особистості і як діяльнісний, духовний прояв професійно-педагогічної культури (І. Артем'єва) [1], Т. Бережна [2], А. Карачевцева [8], В. Малев [19], Ю. Подповетна [17]; як синтез високого професіоналізму та особистісних якостей, оволодіння методикою викладання (Т. Іванова) [6]; як міру й спосіб творчої самореалізації в різноманітних видах педагогічної діяльності й спілкування, спрямованих на освоєння, передачу, створення педагогічних цінностей і технологій (І. Ісаєв) [7].

Так, Ю. Подповетна [17] методичну культуру викладача вважає різновидом його професійної культури, який являє собою одну із соціально-професійних характеристик викладача та охоплює ті прояви його духовного обрису, які в практичній реалізації забезпечують більш-менш успішне здійснення різних аспектів професійної діяльності

(педагогічної, методичної, наукової, інноваційної, організаційної і т.п.), необхідних функцій та службових обов'язків.

Методична культура І. Артем'євою [1] та А. Карачевцевої [8] трактується як базова інтегральна риса, інтегральне особистісне утворення професійної компетентності та особистості педагога, яка дозволяє йому в процесі викладання свого навчального предмету в повній мірі реалізувати пізнавальні, виховні та розвивальні можливості навчання, а також брати активну участь в інноваційній діяльності освітнього закладу, що забезпечують професійно-особистісний розвиток і саморозвиток викладача.

Л. Плехановою [15] методична культура розуміється як соціально-професійна характеристика, яка забезпечує високий рівень педагогічної діяльності, методичне осмислення педагогічних засобів, що використовуються, і сприяє створенню та освоєнню викладачем нових педагогічних цінностей і технологій.

Дещо інший підхід у визначенні сутності методичної культури в Н. Нікуліної [14], яка вважає, що це здатність педагога будувати свою діяльність, виходячи зі знань психодидактики, педагогіки, та умінь організувати діяльність тих, хто навчається. Уважаємо, що дана дослідниця дещо звужено підходить до тлумачення дефініції «методична культура», оскільки не враховує розвиток особистісних якостей майбутнього викладача, важливість рефлексійних умінь, здатність до самовдосконалення.

І. Княжева [10] методичну культуру майбутнього викладача розуміє як системне динамічне особистісне утворення, що має здатність до самоорганізації й виявляє себе як інтегральна єдність компонентів (когнітивного, діяльнісно-організаційного, рефлексивно-оцінного, ціннісно-мотиваційного); володіє інтегративною властивістю цілого, яка не зводиться до властивостей окремих частин.

О. Зубков [5], І. Новік [13] уважають, що методична культура може слугувати інтегрованим показником ефективності роботи педагога, виступає як суб'єктний аспект професійної діяльності викладача, як вища форма активності і творчої самостійності, як стимул й умова вдосконалення навчального процесу, як передумова для виникнення нових методичних ідей і шляхів їх рішення та здібність перетворювати узагальнений методичний досвід у своїй професійній діяльності. Але, дані вчені роблять акцент лише на морально-психологічних якостях особистості майбутнього фахівця, що дозволяють визначати їхнє відношення до методичної діяльності, і не передбачають введення операціональних та рефлексивних критеріїв.

Аналіз різних точок зору свідчить про те, що вчені розглядають «методичну культуру» по-різному. Одні дослідники визначають, що методична культура – це певна структура в методичній підготовці викладача, яка має свої структурні компоненти; інші – як необхідний набір методичних знань, умінь, навичок та особистісних якостей, треті – комплекс методичних знань, методичного мислення, особистісних якостей, де провідна роль відводиться морально-психологічним якостям і т.п.

Узагальнюючи вище зазначені різноманітні підходи вчених до феномену методичної культури викладача, дійшли висновку, що методичну культуру можна розглядати, в основному, з двох позицій: 1) як елемент професійно-педагогічної культури; 2) як інтегративне або складне особистісне утворення викладача, яке характеризує способи його методичної діяльності. Аналіз наукових джерел вказує на те, що при визначенні сутності методичної культури викладача акцент робиться на особистісній та діяльнісній складовій (ціннісного відношення до методичної діяльності та її результатів; здатність до творчого саморозвитку, володіння знаннями, уміньми й навичками методичної діяльності; здатність до прийняття й трансляції культурних норм у процесі методичної діяльності та оформлення її результатів).

Можемо констатувати, що методична культура викладача економіки, як вид професійно-педагогічної культури, є специфічне проектування загальної й педагогічної культури у сферу методичної діяльності. Методична культура викладача економіки поєднує в собі такі елементи: наслідування певним нормам, інструкціям, напрацьованим прийомам; творчість, індивідуальність, імпровізацію змісту. Вона є сукупністю особистісних досягнень викладача, пов'язаних з освоєнням даних культурних норм, за допомогою професійної взаємодії з професійно-педагогічним співтовариством.

Будь-який істотний результат професійної методичної діяльності здійснює вплив на становлення й розвиток методичної культури викладача. У процесі цієї діяльності здійснюється оновлення цінностей, удосконалення зразків культури викладача, змінюються її якісні й кількісні характеристики. Володіння системою способів і прийомів, що становлять технологію методичної діяльності, є показником сформованості методичної культури викладача. Крім того, пізнаючи педагогічну реальність за допомогою індивідуально засвоєних елементів суспільного досвіду, викладач економіки одночасно створює нові форми й способи діяльності. Отриманий в індивідуальній діяльності досвід, переробляється, узагальнюється

викладачем у груповій діяльності й надалі набуває нової форми.

У зв'язку з вище викладеним розглядаємо методичну культуру викладача економіки як складне особистісне утворення, що об'єднує в собі здатність творчо організовувати педагогічний процес, використовувати різні дидактичні засоби, форми, методи і прийоми, конструювати педагогічну взаємодію зі студентами на основі співпраці та співтворчості; здібність до рефлексії та самовдосконалення з метою успішної реалізації професійної діяльності викладача.

Методична культура формується в процесі методичної підготовки та в подальшій професійній методичній діяльності, тому методичній підготовці, як процесу формування методичної культури майбутніх викладачів економіки, необхідно надати таку спрямованість, щоб залучити кожного її учасника до активної методичної діяльності через розв'язання актуальних методичних проблем, набуття методичного досвіду, що дозволить студентові рухатися від одного рівня методичної культури до більш високого, від репродуктивної діяльності до творчого виконання методичних завдань. Уявлення про сутнісну характеристику методичної культури викладача економіки дозволяє краще зрозуміти механізм формування методичної культури майбутнього викладача економіки.

Наступною базовою дефініцією нашого дослідження є «формування методичної культури». Загалом формування розуміється як планомірне створення, усвідомлення та послідовне надання будь-чому певної форми; цілеспрямоване прищеплення індивіду певних рис, властивостей, якостей. Враховуючи морфологічну будову слова можемо зазначити, що слова «форма» та «формування» спільнокореневі слова. Коренем слова «формування» є «форма», як щось більш-менш стійке.

Поняття «форма» прийшло в педагогіку з філософії. Традиційне філософське поняття форми полягає у визначенні її як структури якогось змісту. Спосіб виразу змісту полягає в його структуризації, розташуванні, співвідношенні частин, дозуванні, встановленні зв'язків між частинами. Завдяки формі зміст набуває зовнішнього виразу, стає пристосованим до використання. Говорячи мовою педагогіки, форма об'єднує всі інші компоненти, що становлять зміст педагогічного процесу в його філософському сенсі.

Поняття «формування», незважаючи на широке застосування, є ще нестійкою педагогічною категорією. Педагогічний підхід передбачає необхідність з'ясування, що і як має бути сформовано в особистості для того, щоб

вона відповідала соціально зумовленим вимогам, які висуває суспільство до особистості. Формування в педагогіці виступає як процес і результат розвитку особистості (у нашому дослідженні – розвитку особистості майбутнього викладача економіки) та означає її становлення, перетворення сукупності властивостей під впливом середовища і виховання. На ці обставини вказують учені С. Вишнякова [4], Г. Коджаспірова та А. Коджаспіров [11], А. Морозов [12], І. Подласий [16] та ін.

Нам імponує точка зору В. Слободчикова, який розуміє формування, як «оформлення (знайдення форми, а не формовку за заданим штампом) та удосконалення (знаходження досконалого, існуючого в культурі зразка); як єдність соціокультурної цілі та суспільно-значущого результату розвитку» [18, с. 17].

Аналізуючи наукові підходи щодо формування особистості, ми дійшли висновку: єдність точок зору зводиться до того, що дефініція «формування» визначається як процес становлення особистості під впливом зовнішніх дій виховання, навчання, соціального середовища і т. п.; як процес становлення соціально значущих якостей людини, його переконань, поглядів, здібностей, рис характеру.

У своєму дослідженні будемо робити опір на точки зору Н. Дубенюка [3], Д. Качалова [9], В. Слободчикова [18] та ін. дослідників, які розглядають формування особистості викладача як систему та як процес становлення особистості майбутнього викладача. Цей процес відбувається тільки в реальному житті, завжди емоційно насичений, часто – суб'єктивно творчий; потребує засвоєння спеціальної сфери суспільного досвіду; набуття певної форми на основі удосконалення попереднього зразку, який існує в культурі, що вимагає нових мотивів та потреб.

Таким чином, визначаємо сутність поняття «формування методичної культури майбутнього викладача економіки» як суб'єктивно творчий процес, оволодіння методичними знаннями, уміннями, способами методичної діяльності, спрямованих на задоволення професійних потреб; зростання, становлення та розвиток особистісних якостей та здібностей; активне особистісне перетворення особистістю свого внутрішнього світу, який призводить до творчої самореалізації в професії.

Формування методичної культури представляє собою процес закономірних змін особистості майбутнього викладача економіки, забезпечує поступове просування розвитку від більш простого (низького) рівня до більш складного (високого) рівня розвитку певних особистісних, професійних якостей та методичної культури майбутнього викладача економіки. Тобто, формування методичної культури

майбутнього викладача економіки та переведення її на високий рівень – це поступовий рух за рівнями формування, спрямований процес набуття необхідних методичних знань, умінь, навичок та розвитку особистісних якостей для здійснення в подальшому раціональної та ефективної професійної методичної діяльності.

Процес формування методичної культури майбутнього викладача економіки визначається низкою чинників, як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Об'єктивні чинники визначаються загальносвітовими тенденціями розвитку та трансформації освіти, станом державної системи вищої освіти, соціально-культурним середовищем та вимогами, які висуває дане середовище до освіти та особистості викладача. Суб'єктивні чинники створені загальною культурою суспільства, мотивацією особистості, яка є носієм професійно-педагогічної, методичної культури, а також її здібністю до практики, характеризується незворотністю (не копіюванням, а рухом до нового, вищого рівня, коли реалізуються результати попереднього рівня та дають поштовх до подальшого розвитку).

Формування методичної культури майбутнього викладача економіки, як процес, визначається специфікою педагогічного процесу, яка полягає в його стійкості; збереженні сутності об'єкта; незмінності закономірних зв'язків, елементів структури, особливостей його функціонування.

Стійкість – здатність відновлювати початковий (чи близький до нього) стан після відхилення від заданих параметрів. Стійкість формування методичної культури майбутніх викладачів економіки, як процесу, забезпечується регулюванням етапів формування цієї якості і властивості особистості та частотою педагогічної підтримки майбутніх викладачів економіки, а також засобами формування методичної культури.

Збереження сутності об'єкта формування методичної культури в майбутніх викладачів економіки полягає в узгодженні змістовних характеристик психолого-педагогічних і методичних дисциплін, збереження їх законів, закономірностей, принципів, методів, і забезпечується це за рахунок урахування інтеграції психолого-педагогічних, методичних знань, які дозволяють розкрити зміст, функції, особливості педагогічної діяльності в цілому й методичної культури, зокрема.

Незмінність закономірних зв'язків у формуванні методичної культури в майбутніх викладачів економіки, як процесу, передбачає дотримання закономірностей та виявлення принципів, згідно яких здійснюється даний процес.

Для здійснення процесу формування методичної культури майбутніх викладачів економіки необхідно цей процес спрямовувати, у першу чергу, на формування особистості майбутнього викладача економіки, яка володіє загальнолюдськими та професійно-педагогічними цінностями, здібна до продуктивної, творчої методичної діяльності; на єдність організації навчально-пізнавальної, пошукової та творчої діяльності, спрямованої на формування методичної культури в майбутніх викладачів економіки; на органічну єдність навчання та виховання, що потребує розгляду процесу формування методичної культури майбутнього викладача економіки як специфічного способу та надання йому розвивального та виховного характеру; на оптимізацію вибору методів, форм, засобів формування методичної культури майбутніх викладачів економіки.

Висновки. Процес формування методичної культури майбутнього викладача економіки є цілеспрямованою діяльністю всіх його учасників, результатом якої виступає позитивна динаміка цього складного особистісного утворення як важливої характеристики професіоналізму майбутнього викладача економіки. Для того, щоб процес формування методичної культури майбутнього викладача економіки здійснювався ефективно, послідовно, організовано, скеровано, з передбаченим результатом, необхідно чітко представлення майбутнім викладачем економіки змісту, структури методичної культури, визначення критеріїв та її рівнів сформованості тощо, що, в подальшому, буде представлено в нашому дослідженні. Даний процес ґрунтується на методологічних підходах, тому свою увагу зосередимо на розгляді методологічних підходів формування методичної культури.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Артемьева И. Н. Формирование методической культуры будущих учителей начальных классов в контексте вузовской подготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Артемьева Ирина Николаевна. – Великий Новгород, 2004. – 172 с.
2. Бережная Т. Н. Формирование инновационной методической культуры учителя начальных классов в процессе профессиональной подготовки в вузе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Татьяна Николаевна Бережная. – Ставрополь, 2010. – 211 с.
3. Большая психологическая энциклопедия / отв. ред. Н. Дубенок. – М.: Эксмо, 2007. – 544 с.
4. Вишнякова С. М. Профессиональное образование. Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. – М.: НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
5. Зубков А. Л. Развитие методической компетентности учителей в условиях модернизации общего образования: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Зубков Александр Леонидович. – Челябинск, 2007. – 182 с.
6. Иванова Т. В. Культурологическая подготовка будущего учителя: [монография] / Т. В. Иванова. – К.: ЦВП, 2005. – 282 с.
7. Исаев И. Ф. Теоретические основы формирования профессионально-педагогической культуры преподавателя

высшей школы: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Исаев Илья Федорович. – М., 1993. – 468 с.

8. Карачевцева А. П. Формирование методической культуры учителя начальных классов на первой ступени педагогического образования: дис. ... канд. пед. наук 13.00.08 / Карачевцева Алла Павловна. – Курск, 2003. – 191 с.

9. Качалов Д. В. Система формирования педагогической культуры у студентов вуза – будущих учителей в инновационной образовательной среде: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 / Качалов Дмитрий Владимирович. – Шуя, 2011. – 387 с.

10. Княжева И. А. Методическая культура как результат профессиональной подготовки будущих преподавателей педагогических дисциплин в условиях магистратуры / И. А. Княжева // Культура, искусство, образование: проблемы и перспективы развития: материалы науч.-практ. конф. с международным участием, 8 фев. 2013 г. – Смоленск: СГИИ, 2013. – С. 245-248. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике (междисциплинарный): для учащихся, студентов, аспирантов, учителей и преподавателей вузов / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М.; Ростов-на-Дону: МарТ, 2005. – 447 с.

11. Морозов А. В. Деловая психология. Курс лекций: [учебник для высших и средних специальных учеб. заведен.] / А. В. Морозов. – СПб.: Изд-во «Союз», 2000. – 576 с.

12. Новик И. А. Формирование методической культуры учителя математики в пединституте / И. А. Новик. – М.: АПО, 1991. – 72 с.

13. Никулина Н. Ф. Формирование инновационной деятельности преподавателя / Н. Ф. Никулина // Специалист. – 2002. – № 12. – С. 17–18.

14. Плеханова Л. А. Развитие методической культуры преподавателя учреждения дополнительного профессионального образования / Л. А. Плеханова // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 2. – С. 43–47.

15. Подласый И. П. Педагогика: 100 вопросов – 100 ответов: [учеб. пособие для вузов] / И. П. Подласый. – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2004. – 365 с.

16. Подповетная Ю. В. Концепция развития научно-методической культуры преподавателя вуза: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.08 / Подповетная Юлия Валерьевна. – Челябинск, 2012. – 380 с.

17. Слободчиков, В. И. Психологические основы личностно-ориентированного образования / В. И. Слободчиков // Мир образования – образование в мире. – 2001. – № 1. – С. 14–28.

18. Таранова Т. Н. Сущностная характеристика инновационной методической культуры педагога / Т. Н. Таранова // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 5. – С. 28–31.

BIBLIORAFIA

1. Artemeva Y. N. Formyrovanye metodycheskoi kultury budushchykh uchytel'ei nachalnykh klassov v kontekste vuzovskoi podgotovky: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Artemeva Yryna Nikolaevna. – Velykiy Novhorod, 2004. – 172 s.

2. Berezhaia T. N. Formyrovanye ynnovatsyonnoi metodycheskoi kultury uchytelia nachalnykh klassov v protsesse professionalnoi podgotovky v vuze: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Tatiana Nikolaevna Berezhaia. – Stavropol, 2010. – 211 s.

3. Bolshaia psikhologhycheskaia entsyklopedyia / otv. red. N. Dubeniuk. – M.: Eksmo, 2007. – 544 s.

4. Vyshniakova S. M. Professionalnoe obrazovanye. Slovar. Kliuchevye ponyatiya, termyny, aktualnaia leksyka / S. M. Vyshniakova. – M.: NMT's SPO, 1999. – 538 s.

5. Zubkov A. L. Razvitye metodycheskoi kompetentnosti uchytel'ei v usloviakh modernyzatsyy obshcheho obrazovaniya:

dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Zubkov Aleksandr Leonidovich. – Cheliabynsk, 2007. – 182 s.

6. Ivanova T. V. Kulturolohycheskaia podgotovka budushcheho uchytelia: [monohrafiya] / T. V. Ivanova. – K.: TsVP, 2005. – 282 s.

7. Isaev I. F. Teoretycheskye osnovy formyrovaniya professionalno-pedahohycheskoi kultury prepodavatel'ia vysshei shkoly: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.01 / Isaev Iliia Fedorovich. – M., 1993. – 468 s.

8. Karachevtseva A. P. Formyrovanye metodycheskoi kultury uchytelia nachalnykh klassov na pervoi stupeni pedahohycheskoho obrazovaniya: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Karachevtseva Alla Pavlovna. – Kursk, 2003. – 191 s.

9. Kachalov D. V. Sistema formyrovaniya pedahohycheskoi kultury u studentov vuza – budushchykh uchytel'ei v ynnovatsyonnoi obrazovatel'noi sred: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.08 / Kachalov Dmytryi Vladymyrovich. – Shuia, 2011. – 387 s.

10. Kniazheva I. A. Metodycheskaia kultura kak rezultat professionalnoi podgotovky budushchykh prepodavatel'ei pedahohycheskykh dystsyplin v usloviakh mahystraty / I. A. Kniazheva // Kultura, yskusstvo, obrazovanye: problemy y perspektivy razvityia: materyaly nauch.-prakt. konf. s mezhdunarodnym uchastyem, 8 фев. 2013 h. – Smolensk: SHYY, 2013. – С. 245–248.

11. Kodzhaspyrova H. M. Slovar po pedahohyke (mezhdystsyplnarnyi): dlia uchashchyksia, studentov, aspyrantov, uchytel'ei y prepodavatel'ei vuzov / H. M. Kodzhaspyrova, A. Yu. Kodzhaspyrov. – M.; Rostov-na-Donu: MarT, 2005. – 447 s.

12. Morozov A. V. Delovaia psikhohyia. Kurs lektsii: [uchebnyk dlia vysshykh y srednykh spetsyalnykh ucheb. zaveden.] / A. V. Morozov. – SPb.: Yzd-vo «Soiuz», 2000. – 576 s.

13. Novyk I. A. Formyrovanye metodycheskoi kultury uchytelia matematyky v pedynstytute / I. A. Novyk. – M.: APO, 1991. – 72 s.

14. Nykulyna N. F. Formyrovanye ynnovatsyonnoi deiatel'nosti prepodavatel'ia / N. F. Nykulyna // Spetsyalyst. – 2002. – № 12. – С. 17–18.

15. Plekhanova L. A. Razvitye metodycheskoi kultury prepodavatel'ia uchrezhdenyia dopolnytel'nogo professional'nogo obrazovaniya / L. A. Plekhanova // Sovremennye problemy nauky y obrazovaniya. – 2012. – № 2. – С. 43–47.

16. Podlasyi I. P. Pedahohyka: 100 voprosov – 100 otvetov: [ucheb. posobyie dlia vuzov] / I. P. Podlasyi. – M.: VLADOS-PRESS, 2004. – 365 s.

17. Podpoetnaia Yu. V. Kontseptsyia razvityia nauchno-metodycheskoi kultury prepodavatel'ia vuza: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.08 / Podpoetnaia Yulyia Valerevna. – Cheliabynsk, 2012. – 380 s.

18. Slobodchikov, V. Y. Psikhologhycheskye osnovy lychnostno-oryentirovannogo obrazovaniya / V. Y. Slobodchikov // Myr obrazovaniya – obrazovanye v myre. – 2001. – № 1. – С. 14–28.

19. Taranova T. N. Sushchnostnaia kharakterystyka ynnovatsyonnoi metodycheskoi kultury pedahoha / T. N. Taranova // Sovremennye problemy nauky y obrazovaniya. – 2012. – № 5. – С. 28–31.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Павленко Олена Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, дійсний член Міжнародної Асоціації професорів слов'янських країн, докторант кафедри педагогіки вищої школи та освітнього менеджменту Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: педагогіка вищої школи; методична культура викладача економіки; використання активних (інтерактивних) форм, методів навчання у навчальному процесі ВНЗ; активізація пізнавальної діяльності майбутніх викладачів економіки.